

Презентація з дисципліни Історія України

**НА ТЕМУ : УКРАЇНСЬКІ
ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ ПОЧАТКУ
20 СТ.**

**ВИКОНАЛА СТУДЕНТКА
ГРУПИ ПБ-17-Д2
ПАШИНСЬКА АЛІСА**

Вступ

- **Створення політичних партій у західноукраїнських землях.** з огляду на більш сприятливі політичні умови, перші українські політичні партії виникли на терені Австро-Угорської імперії, у Галичині. У 90-х рр. ХІХ ст. тут провідні позиції зайняли три партії:
  - -Русько-Українська радикальна партія;
  - -Українська національно-демократична партія;
  - -Українська соціал-демократична партія.
- **У національному питанні** ці партії, як правило, стояли на спільній платформі - політична самостійність України як «програма-максимум» (у меншій мірі це стосувалося УНДП), а як «програма-мінімум» - вимога об'єднання всіх українських земель в один Коронний край, з правами широкої автономії у складі Австро-Угорської монархії. Це були *легальні, парламентські партії*, які мали свої фракції в парламенті.

Русько-Українська радикальна партія (РУРП)

- Русько-Українська радикальна партія - перша українська політична партія. РУРП утворена в 1890 р. у Львові. Засновниками і лідерами партії були Іван Франко (член партії до 1899 р.), Михайло Павлик (до 1914 р.), В. Будзиновський, С. Данилович, Є. Левицький та ін. Великий вплив на формування ідеології радикального руху мав М. Драгоманов. У своїй діяльності РУРП прагнула поєднувати відстоювання *соціальних інтересів українських селян Галичини із захистом національних прав українського народу*. Під час гострих внутрішньопартійних дискусій між так званими «старими» (І. Франко, М. Павлик) і «молодими» членами партії (В. Будзиновський, В. Охримович, Є. Левицький та ін.) вперше було висунуто й обґрунтовано постулат політичної самостійності України (книжка Ю. Бачинського «Україна ірредента» і друга програма РУРП).
- Після розколу РУРП у 1899 р. частина членів увійшла до складу новоорганізованих Української національно-демократичної партії (УНДП) та Української соціал-демократичної партії (УСДП).
- Діячі партії відіграли значну роль в організації селянських страйків у Галичині в 1902 р., січового руху, посідали провідні посади в уряді ЗУНР. У 1919-1939 рр. під час польської Окупації Галичини Українська радикальна партія (УРП; колишня РУРП) була однією з найвпливовіших партій так званого легального сектора. У 1926 р. УРП об'єдналася з волинською Українською соціально-революційною партією під назвою Українська радикально-соціалістична партія (УРСП). Чисельність партії досягала 20 тис. чол. Після Другої світової війни діяла в еміграції.

Українська національно-демократична партія

- (УНДП; спочатку Українське національно-демократичне сторонництво) - провідна українська політична партія у Галичині на кінець XIX - початок XX ст. VIIДП утворилася внаслідок злиття двох важливих політичних течій - національно-радикального крила Русько-української радикальної партії та народовців - членів Народної ради. Установчий з'їзд партії відбувся 16 грудня 1896 р. у Львові.
- Виробленням ідейно-політичної платформи нової партії займався часопис «Будучність», редактований Є. Левицьким, В. Охримовичем та І. Трушем, у якому були опубліковані проекти програми і статуту партії. Серед провідних діячів партії були: Ю. Романчук (голова), К. Левицький (секретар), О. Борковський, І. Белей, М. Грушевський, Є. Левицький, В. Нагірний, Є. Озаркевич, І. Франко. З 1907 р. партію очолював К. Левицький.
- Нова політична структура *поєднала* в собі широку організаційну мережу народовців та інтелектуальні надбання українських радикалів. Базуючись на національній платформі, вона об'єднала різні верстви українського суспільства і стала першою реальною силою, що змогла протистояти польському націоналістичному натиску в Галичині.
- *Ідейно-політична платформа* УНДП була поєднанням радикальної програми та програми народовців. Її творці, вдало використавши теоретичне надбання українських радикалів і багаторічний досвід народовців, створили програму *центристської* партії. Помірковане та лояльне ставлення українських націонал-демократів до існуючої влади позначилося на формуванні національно-політичного ідеалу. Постулат політичної незалежності України не був чітко визначений у програмі партії, а ідея незалежності розглядалася як дуже віддалена перспектива. Центральне місце у програмі партії займала *автономістська ідея* як найбільш реальна вимога тогочасної політики. Партія наголошувала на необхідності проведення глибокої політичної та економічної організації українського суспільства. Одночасно УНДП продовжувала активно впливати на культурно-освітнє життя Галичини. Вимоги реформи австрійської системи шкільництва й утворення українського університету протягом всього часу існування УНДП були найбільш актуальними напрямками її практичної діяльності.
- *Демократизм* ідейних засад УНДП проявився у прагненні ліквідувати куріальну виборчу систему і запровадити загальне пряме таємне голосування.
- У 1918 р. партія відіграла *провідну роль* у творенні Західноукраїнської Народної Республіки. У квітні 1919 р. змінила назву на Українську трудову партію.

Українська соціал-демократична партія

(УСДП) українська соціал-демократична партія - легальна реформістська соціалістична партія, що діяла в Східній Галичині та Буковині як одна з автономних секцій Соціал-демократичної робітничої партії Австрії, згодом - як самостійна партія в західноукраїнських землях у складі Польщі. УСДП стояла на позиціях *незалежності й соборності* України. Спиралась на промислових і сільськогосподарських робітників. Значного впливу в суспільно-політичному житті регіону не мала. Створена у Львові 17 вересня 1899 р. «молодими» радикалами, які вийшли з РУРП.

- У роки Першої світової війни УСДП співпрацювала із Союзом визволення України, взяла участь у заснуванні й діяльності Головної Української Ради, пізніше - Загальної Української Ради, Української Національної Ради ЗУНР-ЗО УНР 1918-1919 рр. Із січня 1919 р. перебувала в опозиції до уряду ЗУНР, підтримувала соціалістичний уряд Директорії УНР.
- з 1920 р. УСДП перейшла на *радянське* позиції, висунувши у січні 1922 р. вимогу возз'єднання західноукраїнських земель з УСРР. У березні 1923 р. відповідно до рішень VI з'їзду УСДП остаточно перейшла на *комуністичні позиції*. Частина членів УСДП приєдналася до Комуністичної партії Західної України. Процес поступової відбудови партії на соціал-демократичних засадах завершив з'їзд УСДП, що відбувся у грудні 1928 р. у Львові. УСДП брала участь у спробах консолідації національно-державницького табору, засудила політику «нормалізації», виступила проти диктатури фашизму і комунізму. Але у 1930-х рр. УСДП організаційно була дуже слабкою і помітної ролі у політичному житті не відігравала. Припинила діяльність на початку Другої світової війни.

Створення політичних партій і громадсько-політичних організацій у Наддніпрянщині

- **Революційна українська партія (РУП).** У Наддніпрянщині першою українською політичною партією була Революційна українська партія, створена в 1900 р. у Харкові на зборах студентських громад. Серед її керівників були Дмитро Антонович, М. Улюв, Б. Кавітський, Л. Мацієвич.
- Першим програмним документом РУП стала брошура «Незалежна Україна», написана харківським адвокатом *М. Міхновським*. Основними положеннями цього документу були: 1) мета партії - створення незалежної української держави; 2) лідер національного руху - інтелігенція, що служить своєму народові; 3) засоби досягнення головної мети - будь-які, включаючи насильницькі; 4) основні лозунги боротьби - «хто не з нами, той проти нас», «Україна для українців», «переможемо або вмеремо»; 5) ніяких компромісів з помірними українофілами.
- Незабаром у РУП відбувся розкол - багатьом її членам не подобалася націоналістична категоричність і безкомпромісність висунутих у брошурі М. Міхновського ідей. У 1902 р. міхновці, не маючи широкої підтримки всередині РУП, створили окрему від неї Українську національну партію (УНП). У 1903 р. від РУП відокремилася ліва група, що утворила Українську соціалістичну партію (УСП).
- Основним регіоном діяльності РУП була Лівобережна Україна (Харківщина, Київщина, Полтавщина), основним об'єктом пропаганди - українські селяни, а головними формами боротьби - пропаганда й агітація, з поширенням в Україні соціал-демократичних ідей частина рупівців переглядає свої ідейні настанови й у 1904 р. створює окрему *Українську соціал-демократичну спілку*, що на автономних правах увійшла до меншовицької фракції РСДРП. Члени «Спілки» були впевнені, що вирішення національного питання прямо пов'язано з боротьбою пролетаріату та розв'язанням соціально-економічних проблем.
- У грудні 1905 р. на II з'їзді РУП більшість рупівців на чолі з М. Поршем, В. Винниченком і С. Петлюрою дійшли висновку про необхідність об'єднання національної ідеї з марксизмом і перетворили РУП на Українську соціал-демократичну робітничу партію (УСДРП)

Українська демократична партія (УДП)

- Українська демократична партія - українська партія ліберально-народницького спрямування, створена у 1904 р. у Києві з членів Загальної української безпартійної демократичної організації. Серед членів-засновників УДП були Сергій Єфремов, Є. Чикапенко, Борис Грінченко. У 1905 р. було опубліковано програму УДП. У ній засуджувався самодержавно-бюрократичний лад, що протягом тривалого часу гнітив народи Російської держави, і доводилась необхідність запровадження конституційної форми правління. У національному питанні ставилися вимоги: надання широкої національної автономії Україні; створення Українського сейму, який міг би самостійно проводити фінансову й економічну політику, враховуючи загальнодержавні потреби. Програма відстоювала повноправне використання української мови в шкільництві, судочинстві, адміністрації. Для вирішення аграрного питання в Україні передбачалося передати державні, удільні та монастирські землі у власність краю, щоб за невелику плату наділити нею тих, хто її обробляє. Основні програмні засади УДП зазнали певного впливу соціалістичних ідей.
- Після Маніфесту 17 жовтня 1905 р. УДП включилася у легальну політичну діяльність, взялася за організацію «Просвіт», українських періодичних видань. Революційні події 1905-1907 рр. викликали радикалізацію поглядів членів УДП, що призвело до її розколу і створення нової *Української радикальної партії*. Восени 1905 р. УДП об'єдналася з УРП і створили *Українську демократично-радикальну партію*.

Українська радикальна партія (УРП)

- Українська радикальна партія - українська партія ліберально-народницького напрямку. Створена восени 1904 р. групою членів, що вийшли з Української демократичної партії. Лідерами партії стали Б. Грінченко, С. Єфремов, - М. Левицький, Ф. Матушевський, Л. Юркевич та ін.
- Програмні вимоги УДП і УРП у багатьох випадках, зокрема з національного питання, *співпадали*. УРП висувала вимоги надання широкої національно-територіальної автономії Україні, яка повинна була стати рівноправною складовою частиною реформованої федеративної держави; виступала за вільне вживання української мови в школах і адміністративних установах України тощо. Основні програмні засади УРП зазнавали значного впливу соціал-демократичних ідей. УРП розгорнула широку видавничу роботу.
- Після видання Маніфесту 17 жовтня 1905 р. УРП разом з іншими українськими партіями взялася за організацію «Просвіт», драматичних і музичних гуртків, товариств українознавства тощо. Незначний вплив партії серед населення та подібна оцінка подій революції 1905 р. сприяли *зближенню* позиції УДП і УРП, які в грудні 1905 р. об'єдналися в *Українську демократично-радикальну партію*.

Висновок

- На щорічних нелегальних з'їздах ТУП обговорювалися назрілі політичні та культурницькі питання. Основні напрями діяльності - культурницька робота (створення «Просвіт», клубів, поширення видань), виховання національної свідомості, створення блоків з іншими організаціями у відстоюванні політичних свобод, участь у виборах і роботі Державної думи, поширення кооперативного руху. ТУП виступало за проведення українізації шкільництва, запровадження української мови у середній школі, судівництві, церковному житті.
- *Політична програма* ТУП зводилась до трьох основних вимог:
  - - впровадженні парламентаризму;
  - - перебудови Російської держави на федеративних засадах;
  - - національно-територіальної автономії України.
- з початку Першої світової війни виникли *розходження* серед членів ТУП щодо участі Росії у війні. Одна частина тупівців (Є. Чикаленко, А. Ніковський та ін.) виступила за *поразку* Росії у війні; інша - стояла за повний *розгром* Австро-Угорщини та *приєднання* Галичини до Росії.
- Восени 1914 р. було прийнято компромісне рішення - ТУП зайняло *нейтральну позицію* щодо війни та воюючих сторін. Рада ТУП засудила російську політику в окупованій Галичині, а в грудні 1916 р. випустила декларацію під заголовком «*Наша позиція*» з вимогами: припинення війни, надання Україні автономного статусу у федеративній Росії, забезпечення культурно-національних і політичних прав українського народу тощо.
- Після Лютневої революції 1917 р. Рада ТУП разом із представниками інших громадських і політичних організацій утворили *Українську Центральну Раду*. 25-26 березня 1917 р. у Києві відбувся з'їзд ТУП. Резолюція з'їзду включала *такі вимоги*: підтримувати Тимчасовий уряд; домагатися легальними засобами автономії України у складі демократичної Російської держави й у зв'язку з цим змінити назву організації на *Союз українських автономістів-федералістів (СУАФ)*; забезпечити права національних меншин. У червні 1917 р. Союз українських автономістів-федералістів було перетворено на *Українську партію соціалістів-федералістів*.

Джерела

- <http://histua.com/istoriya-ukraini/novij-chas/s-tvorenniya-politichnih-partij-v-ukrainskih-ze-mlyah>